

КАТЕГОРИЯТА ПОСЕСИВНОСТ И НЕЙНИТЕ ПРОЕКЦИИ В СЪВРЕМЕННИЯ ТУРСКИ КНИЖОВЕН ЕЗИК

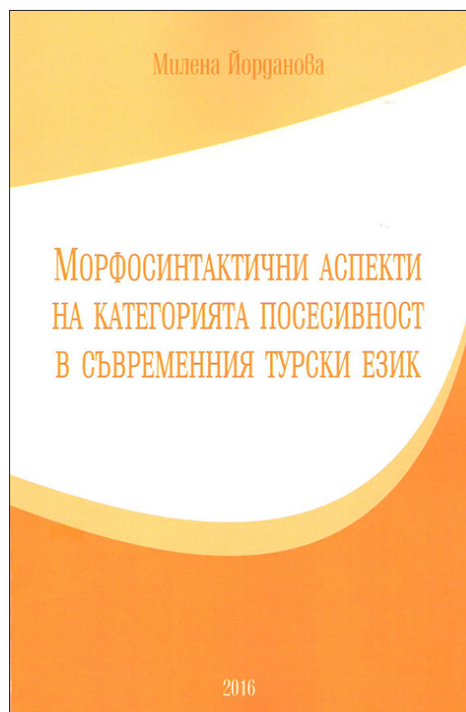
Йорданова, Милена. (2016). *Морфосинтактични аспекти на категорията посесивност в съвременния турски език*. София. 192 с.

Данаил Данов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Монографичният труд *Морфосинтактични аспекти на категорията посесивност в съвременния турски език* (2016) е обстойно теоретико-приложно изследване с елементи на съпоставителност, „посветено на съществен елемент от строежа“ на съвременния турски език. В него за първи път се представя цялостно изследване на категорията посесивност в съвременния турски език, който е един от най-типичните представители на аглутинативните езици. Компетентното очертаване на проблемите, свързани с дефинирането на категорията, и наличието на изчерпателен „анализ на разпространени класификации на основните видове посесивност в турския език“ представят автора на изследването Милена Йорданова „като задълбочен и добре запознат с проблематиката изследовател“.

Трудът се състои от увод, четири глави и заключение. В първата глава на монографията „Категорията посесивност в турския език“ е направен прецизен „теоретичен преглед на вижданията за категорията посесивност“ и на нейните проекции в турския език. Авторката отбелязва, че посесивността е „универсално явление в езика с концептуал-

на по характер същност“ (с. 5) и посочва, че тази категория „не представлява чисто езикова структура, а по-скоро функционира като теоретичен концепт с различни речеви актуализации в процеса на конкретна лингвокултурно маркирана комуникация“ (с. 7). Затова и съвсем основателно се изтъква, че именно в това обстоятелство се корени липсата на единна дефиниция на категорията посесивност. Милена Йорданова аргументира мотивацията си да приеме виждането, че категорията посесивност включва базовите отношения притежание и принадлежност, както и характерните за съвременния турски език проекции на техните разновидности.

Във втората глава на изследването „Притежателни форми на съществителните имена“ се представят съществуващите в съвременния турски език „морфологични начини за изразяване на релациите притежание и принадлежност“. В рамките на изложението детайлно се представят различните особености, които се регистрират при образуването на формите за притежание. Пълното и обобщено представяне на тези специфики има висока приложимост при необходимост от справка, а така също и в процеса на обучение. Изразяването на категорията посесивност посредством морфологични маркери е от особена важност за турския език, в който липсват глаголи със значение ‘имам’ и ‘притежавам’ и тези отношения се предават предимно с притежателните форми на имената, наложени в практиката в характерни „синтактични конструкции с модалните думи *var* ‘има’ и *yok* ‘няма’, употребени заедно с форма на спомагателния глагол *imek* ‘съм’“.

В третата глава на монографията „Номинативни конструкции“ се разглеждат специфичните за синтактичния строеж на турския език субстантивни атрибутивни словосъчетания, известни в учебната и научната литература и като изафетни конструкции. Детайлно се очертават различните възгледи на турколозите по отношение на броя на структурните типове номинативни конструкции, като Милена Йорданова основателно застъпва позицията за наличието на двусъставна и многокомпонентна номинативна конструкция. Двусъставните номинативни конструкции, от своя страна, биват генитивна (притежателна) и атрибутивна (определителна). На всяка от двусъставните номинативни конструкции се отделя сериозно внимание по отношение на трите аспекта (морфологичен, синтактичен и семантичен), характерни за тях. Авторката внимателно анализира приведените примери, с които са онагледени различните случаи, и акуратно посочва кога с тези конструкции се предава релацията посесивност и кога – различно отношение.

Многокомпонентните номинативни конструкции (наричани също и верижни изафети) са именни словосъчетания с висока честност в практиката и именно това е причината авторката да ги разгледа детайлно наред с двусъставните номинативни конструкции. В научната литература на многокомпонентните именни словосъчетания обикновено не се отделя задълбочено внимание,

а изчерпателното им описание е от съществено значение за преподаването и усвояването на тези специфични конструкции.

В рамките на третата глава на изследването се разглеждат и безафиксалните номинативни конструкции, съставени от две съществителни имена, свързани чрез прилагане, тоест без да е необходимо свързването им да бъде изразено морфологично чрез афикси. Милена Йорданова съвсем основателно застъпва становището, че съществителните имена, функциониращи като определения в тези субстантивни определителни словосъчетания, се адективират. Превръщайки се в прилагателни имена, вече не се налага нито един от двата елемента на конструкцията да получи каквито и да е афикси, „при което не се наблюдава морфологично изразена изафетна връзка“.

Четвъртата глава – „Особени начини за изразяване на посесивност“, е посветена на някои „по-рядко използвани форми и конструкции“ за изразяване на отношението посесивност в съвременния турски език. Милена Йорданова разглежда възможностите за предаване на релациите притежание и принадлежност „чрез алтернативни граматически и лексикални средства, които излизат извън характера на морфологично-синтактичния начин“ на посочените преди това в труда. Сред тях се отличават маркерите на генитив и аблатив, афиксите *-İİ*, *-DEş*, *-ki*, *-DEki*, глаголите *sahip olmak* ‘притежавам, собственик съм’, *ait olmak* ‘принадлежи (на), бивам нечий’ и др. Този раздел на монографията е особено ценен, тъй като авторката подчертава, че посочените форми и конструкции невинаги изразяват отношението посесивност. Като привежда достатъчен брой примери за онагледяването на посесивните значения, Милена Йорданова обръща внимание, че е „необходим внимателен анализ, за да се установи категорично дали в даден случай изразяваната релация е посесивност, тъй като тези форманти могат да са носители и на други значения“.

Морфосинтактични аспекти на категорията посесивност в съвременния турски език на Милена Йорданова е монографично изследване с теоретико-приложен характер. В него „се разглеждат съдържанието, обхватът и структурата на важен за обучението по съвременен турски език въпрос, който представлява сериозно лингводидактическо предизвикателство пред българската туркология“. Различните начини за изразяване на отношението посесивност са „отразени по нов, съобразен със съвременната наука подход и със съответстващата терминология“. Всеобхватността и сериозността на труда проличават и от факта, че в него са разглеждат и редица изключения. В изследването са приведени много примери на турски език с преводите им на български, с които се илюстрира разглежданото явление. Важна „особеност на представения труд, която има много висока стойност“, е прилагането на комплексен подход, който представя „различни формални начини за изразяване на релацията посесивност, съобразени с конкретни семантични ограничения“ (с. 6). Анализът е направен компетентно и се характеризира с „отлично познаване

на материала, с прецизен и точен коментар на голямото количество примери, които са използвани за илюстриране на явлението“. Темата на изследването е актуална по отношение на турския език, като „за разработването и интерпретирането ѝ е необходим сериозен научен потенциал“. Монографията се откроява със задълбоченост на изследването и е сериозен принос към развитието на университетското обучение по турски език в България.

**THE CATEGORY OF POSSESSIVENESS
AND ITS PROJECTIONS
IN CONTEMPORARY TURKISH LITERARY LANGUAGE**

Yordanova, M. (2016). *Morfosintaktichni aspekti na kategoriyata posesivnost v savremenniya turski ezik*. Sofia. 192 s.

✉ **Dr. Danail Danov, Assoc. Prof.**

Faculty of Preschool and Primary School Education
University of Sofia
Sofia, Bulgaria